

Nr 285.

Ankom till riksdagens kansli den 26 november 1946 kl. 2 em.

*Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition
angående höjning av premierna till vissa värnpliktiga
m. m. jämte i ämnet väckta motioner.*

I propositionen nr 346 har Kungl. Maj:t, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över försvarsärenden för den 4 oktober 1946, föreslagit riksdagen medgiva förhöjning, enligt av departementschefen i berörda statsrådsprotokoll förordade grunder, av till vissa värnpliktiga utgående premier.

I detta sammanhang har utskottet till behandling förehaft

dels en inom första kammaren av herr *Johannesson* väckt motion (I: 379), vari hemställts, att riksdagen måtte besluta, att den i förenämnda statsrådsprotokoll föreslagna höjningen av premierna måtte tillerkännas jämväl till befälsutbildning uttagna värnpliktiga, tillhörande årsklasserna 1943 och 1944 K;

dels ock en inom andra kammaren av herr *Dickson* väckt motion (II: 573), vari hemställts, att riksdagen måtte besluta att i 29 § 1 mom. a), b), d), e) och f) kungörelsen den 21 december 1945 (nr 881) om värnpliktsavlöning omfördälda premier till vissa värnpliktiga från och med den 1 januari 1946 skola utgå med respektive 1 000 kronor, 3 000 kronor, 600 kronor, 1 000 kronor och 3 000 kronor.

I fråga om de skäl, motionärerna anfört till stöd för sina framställningar, får utskottet hänvisa till motionerna.

Enligt gällande organisation för försvaret skall behovet av befälspersonal i viss utsträckning fyllas med värnpliktiga. Förutsättningarna för att värnpliktiga skola kunna även utan eget åtagande tagas i anspråk såsom officerare och underofficerare angivas i den år 1941 antagna värnpliktslagen. Värnpliktig, som uttagits för utbildning till officer eller underofficer vid armén eller kustartilleriet eller till underofficer vid flygvapnet, är enligt denna lag skyldig att utöver vanlig värnpliktstjänstgöring — 450 dagar — efter den första tjänstgöringen om 360 dagar fullgöra fortsatt tjänstgöring, för utbildning till officer under högst 360 dagar och för utbildning till underofficer under högst 180 dagar.

Även beträffande vissa andra värnpliktiga är längre tjänstgöringstid föreskriven. Sålunda är marinen tilldelad värnpliktig, vilken vid navigationsskola avlagt sjökaptens-, styrmans- eller övermaskinistexamen eller maskinistexa-

men av andra klass skyldig att undergå fortsatt utbildning under 120 dagar, fördelade på två repetitionsövningar om 60 dagar. Vissa värnpliktiga specialister, såsom ingenjörer och läkare, kunna åläggas högst 180 dagars längre tjänstgöring än värnpliktiga i gemen.

För den längre tjänstgöring, som sålunda ålägges vissa värnpliktiga erhålla dessa kompensation i skilda former. Dylig kompensation är även tillerkänd värnpliktig som frivilligt underkastat sig utbildning till reservofficer, till fänrik vid sjövärnskåren samt till flygförare, bombfällare och navigatör samt flygskytt vid flygvapnet.

Till vissa av ifrågavarande värnpliktiga utgå bland annat premier för genomgången utbildning enligt av riksdagen godkända grunder (propositionen 1942: 297, riksdagens skrivelse nr 375). Gällande bestämmelser härom äro sammanfattade i kungörelsen den 21 december 1945 (nr 881) om värnpliktsavlöning. Bestämmelserna innehålla följande.

Värnpliktig, som jämlikt värnpliktslagen ålagts fortsatt tjänstgöring eller utbildning, flygvapnet tilldelad värnpliktig, vilken efter ansökan uttagits för utbildning till flygskytt, flygförare eller bombfällare och navigatör, sjövärnskåren tillhörande värnpliktig, som uttagits för utbildning till fänrik vid kåren, så ock aspirant och kadett—militärmeteorologaspirant likväl undantagen—äga under vissa villkor åtnjuta premie. I regel utgår icke premie till den, som efter genomgången kadettskola undergår fortsatt utbildning till officer (mot-svarande) på aktiv stat.

Premie utgår enligt 29 § 1 mom. nämnda kungörelse med

a) femhundra kronor till den, som med godkännande vitsord genomgått underofficersutbildning och som antingen icke skall genomgå jämväl kadettskola eller ock helt eller delvis genomgår nämnda skola utan att därvid erhålla godkännande vitsord;

b) ettusenfemhundra kronor till den, som med godkännande vitsord genomgått såväl underofficersutbildning som kadettskola;

c) etthundrafemtio kronor till värnpliktig vid marinen, som avlagt examen vid navigationsskola enligt vad i det föregående sagts, för varje av honom fullgjord repetitionsövning;

d) trehundra kronor till sjökapten eller likställd, som efter ansökan utbildats till reservofficer;

e) femhundra kronor till värnpliktig, som med godkännande vitsord dels genomgått utbildning till flygskytt (grundläggande flygslagsutbildning), dels ock fullgjort minst sex månaders fortsatt flygslagsutbildning;

f) ettusenfemhundra kronor till värnpliktig, som med godkännande vitsord genomgått utbildning till flygförare (grundläggande flygutbildning jämte fullständig flygslagsutbildning) eller till bombfällare och navigatör (förberedande militärutbildning jämte fullständig flygslagsutbildning); samt

g) femhundra kronor till sjövärnskåren tillhörande värnpliktig, som godkänts i fänrikskurs för kåren.

I skrivelse den 8 juli 1946 har *överbefälhavaren* framlagt förslag om dubbling av de premier, som enligt a), b) och d) i det föregående utgå till värnpliktiga efter genomgången officers- respektive underofficersutbildning, från 1 500 kronor, 500 kronor och 300 kronor till 3 000 kronor, 1 000 kronor och 600 kronor.

Överbefälhavaren har till stöd härför anfört följande.

De olägenheter, som förorsakas av den förlängda värnpliktstjänstgöringen, äro för de värnpliktiga främst av ekonomisk art. Befälsutbildningen medför försenad civil utkomst, direkt eller — genom försenad civil utbildning — indirekt. Nuvarande läge på den fria arbetsmarknaden med rikliga arbetstillfällen och goda löneförhållanden kommer denna olägenhet att framträda med ökad skärpa. Härtill komma de hämmande verkningar, som olust inför förlängd militärtjänstgöring i och för sig medföra.

Allmänt råder bland värnpliktiga uppfattningen, att olägenheterna av befälsutbildningen icke uppvägas av de särskilda förmåner, som bjudas. Vid undersökningar, företagna av försvarsstabens personalvårdsavdelning, har klart framgått, att de ekonomiska faktorerna ha en dominerande inverkan på de värnpliktigas inställning till tjänstgöringens förlängning vid befälsutbildning. Vid infanteriets kadettskola ha i svar på fråga om »det ekonomiska avbräck, som den med ett år förlängda värnplikten vållar» 43 elever av 144 uppskattat detta till 2 000—3 000 kronor samt 86 elever till 3 000—10 000 kronor. Endast 15 ha uppgivit en summa mellan 500 och 2 000 kronor. Även utan en närmare prövning av dessa siffror torde man kunna utgå ifrån, att med nuvarande allmänna löneläge den ekonomiska förlusten snarare ligger över än under 3 000 kronor. Med hänsyn härtill är nu utgående premie för befälsutbildning till officer, 1 500 kronor, icke tillfyllest för att kompensera det ekonomiska avbräck den värnpliktige måste räkna med. Än mindre kan den framkalla konkurrens bland de för befälsutbildning bäst lämpade om kommendering till förlängd utbildning.

Då dessutom övriga förmåner av ekonomisk och annan art icke av de värnpliktiga tillmätas större betydelse, kan möjligheten till befälsutbildning för närvarande icke utgöra någon lockelse utan är tvärtom något som man försöker undandraga sig. Ambitionen och arbetsglädjen — hos både elever och befäl — kunna icke undgå att lida men härav. I en del fall lyckas dessutom för uppgiften väl lämpade att dra sig undan, medan mindre lämpliga få träda i deras ställe. Dylika tendenser ha efter beredskapens upphörande framträtt med ökad styrka och kunna befaras öka än mer. Om icke ändring åvägabringas, kunna dessa omständigheter medföra allvarliga konsekvenser icke blott för ifrågavarande befälsutbildning utan även för hela värnpliktsutbildningen, särskilt vid armén. Det är för krigsorganisationens stabilitet och effektivitet av fundamental betydelse, att till befälsutbildning kan uttagas de värnpliktiga, som härför ha de bästa förutsättningarna. Omständigheter, som fresta dessa att undandraga sig befälsutbildning med påföljd att mindre väl lämpade i stället tagas i anspråk, måste undanröjas.

Överbefälhavaren har ansett att de högre premierna borde tillkomma även de värnpliktiga befälslever, som under innevarande budgetår avslutade sin befälsutbildning.

Försvarets civilförvaltning, försvarsväsendets lönenämnd och 1945 års försvarskommitté hava i avgivna utlåtanden över överbefälhavarens förslag i princip tillstyrkt detsamma.

I detta sammanhang har departementschefen till behandling upptagit fråga om utnyttjande i försvarets tjänst av befälsutbildade värnpliktiga jämväl efter utträdet ur värnpliktsåldern.

I skrivelse den 13 november 1945 har *chefen för armén* gjort framställning om rätt för värnpliktig, som undergått befälsutbildning, att efter utträdet ur värnpliktsåldern frivilligt kvarstå vid försvaret såsom värnpliktig. Till stöd för framställningen har anförts i huvudsak följande.

Den årliga avgången av värnpliktigt befäl — i samband med värnplikts-tidens utgång — komme i första hand att drabba lokalförsvarsförbanden, där huvuddelen av det äldre värnpliktiga befälet vore krigsplacerad. För att ersätta den sålunda avgångna befälspersonalen erfordrades omskolning av yngre värnpliktigt befäl för tjänstgöring vid lokalförsvarsförbanden med deras säregna uppgifter. Denna omskolning borde i regel anordnas vid den efter-utbildningsövning om trettio dagar, som enligt värnpliktslagen ägde rum före utgången av adertonde året efter inskrivningsåret. Tillgången på för sådan omskolning lämpligt värnpliktigt befäl vore emellertid knapp, ett förhållande som komme att bliva än mera framträdande på grund av värnpliktskontingenternas beräknade nedgång under lång tid framåt. Det vore därjämte att förutse, att endast en mindre del av det värnpliktiga befälet komme att delta i den frivilliga befälsutbildningen för att på så sätt bibehålla innehavda kvalifikationer och förordnanden. Med hänsyn till vad som sålunda framhållits och då bland annat en planerad omorganisation av luftbevakningen kunde komma att medföra ett ökat befälsbehov, syntes ganska snart avsevärda vakanser komma att uppstå i krigsorganisationens befälsbefattningar, därest icke särskilda åtgärder vidtoges.

Jämlikt reservbefälskungörelsen för armén kunde vid värnpliktstidens utgång av det värnpliktiga befälet blott ett fåtal — värnpliktiga kaptener (ryttmästare) och fanjunkare (styckjunkare) som ådagalagt särskild lämplighet — komma i fråga för anställning i reserven. Den stora huvuddelen av det värnpliktiga befälet försvunne helt ur försvarsorganisationen vid värnpliktstidens utgång och kunde därefter militärt utnyttjas endast inom hemvärdet och såsom krigsfrivilliga vid mobilisering. Inom hemvärdet komme emellertid det f. d. värnpliktiga befälet under den närmaste tiden i stor utsträckning endast att kunna anställas såsom meniga, enär befälsposterna i regel vore besatta och omsättningen vore långsam. Det vore därför förklarligt, att personal, som nyligen innehafvt befälsbefattningar inom armén, i allmänhet icke under sådana villkor vore hågade inträda i hemvärdet. Ej heller syntes tjänstgöring såsom krigsfrivilliga vid allmän mobilisering eller förstärkt försvarsberedskap innebära någon större lockelse, om icke personalen knötes till försvarsorganisationen redan under fredstid och härunder bereddes möjlighet att bibehålla för krigstjänstgöring erforderliga kvalifikationer.

Chefen för armén har ansett, att det avgångna värnpliktiga befälets inordnande i försvarsorganisationen under fredstid lämpligen borde möjliggöras genom tillägg till värnpliktslagen.

I fråga om formerna för personalens anknytning till försvaret efter utträdet ur värnpliktsåldern har arméchefen anfört följande.

Personalen syntes lämpligen böra teckna avtal gällande 4 år i sänder med vederbörlig truppregistreringsmyndighet. Möjlighet borde finnas att kvarstå intill 60 års ålder för värnpliktiga officerare och underofficerare och intill 56 års ålder för värnpliktiga underbefäl. Endast sådan personal borde ifrågakomma, som lämpligen kunde bibehålla tidigare innehavd krigsplacering eller omkrigsplaceras i annan befattning motsvarande vederbörandes utbildning och grad. Avtal borde vidare vara fullt bindande för krigstjänstgöring och icke medge större möjligheter till uppskov än för värnpliktiga. För förnyande av avtal borde dessutom fordras genomgång av vederbörlig repetitionskurs motsvarande vederbörandes grad. För den, som frivilligt kvarstode såsom värnpliktig officer eller underofficer vid armén intill 60 års ålder, skulle således erfordras tvenne repetitionskurser, fullgjorda före 52 respektive 56 års ålder, och för den som kvarstode såsom värnpliktigt underbefäl intill 56 års ålder en repetitionskurs, fullgjord före 52 års ålder.

Chefen för armén har framhållit, att de enda ekonomiska konsekvenser i fredstid, som ett ianspråktagande av förutvarande värnpliktigt befäl enligt föreslagna grunder komme att medföra, vore tillhandahållande av utrustning under tjänstgöring och eventuella utgifter i samband med genomgående av repetitionskurser. Då repetitionskurserna utan olägenhet kunde ske i form av fritidsutbildning — d. v. s. under kvällar och söndagar — komme de icke att medföra särskilda kostnader i form av naturaförmåner eller avlöning. Kurserna borde fullgöras i anslutning till Centralförbundets för befälsutbildning repetitionskurser för övrigt värnpliktigt befäl. Då här ifrågakommande elever komme att fördelas över hela landet, syntes de kunna inrymmas i Centralförbundets lokala utbildningsorganisationer utan att föranleda särskilda kostnader för instruktörer, lokaler eller dylikt.

I den mån personalen i fredstid behöfde tagas i anspråk för att genom frivillig tjänstgöring i innehavda eller motsvarande krigsplaceringsbefattningar möjliggöra anordnande av luftförsvarsövningar och dylikt måste helt naturligt avlöning och naturaförmåner utgå såsom för övrig personal. Dessa kostnader komme att uppstå oberoende av vilken personalkategori, som utnyttjades vid övningarna, och borde gäldas av anslaget för vederbörlig övning.

Överbefälhavaren och *1945 års försvarskommitté* hava tillstyrkt bifall till framställningen.

Departementschefen har för egen del i ärendet anfört följande.

De premier, som utgå till vissa värnpliktiga, vilka fullgjort längre tjänstgöring än övriga värnpliktiga, äro avsedda som kompensation för det avbräck i civil verksamhet som vållas dessa värnpliktiga. Att utforma denna ersättning så att full rättvisa vederfares envar är givetvis ogörligt. En allmän omprövning av det nuvarande kompensationssystemet kan icke nu ifrågakomma. Resultatet av försvarskommitténs arbete måste på detta område avvaktas. Emellertid synes läget vara sådant, att den kompensation som nu erbjudes icke är tillräcklig för att väcka intresse för den förlängda utbildningen. Tyvärr förekommer det i icke ringa omfattning att de värnpliktiga försöka undandraga sig uttagning till officers- och underofficersutbildning. Med hänsyn till försvarets intresse att kunna bland de värnpliktiga utvälja de bästa till fortsatt utbildning synes det därför nödvändigt att snarast förbättra de förmåner som äro förenade med den längre utbildningstiden. Den enda framkomliga vägen synes i nuvarande läge vara en höjning av premierna. Jag vill därför förorda en dylik höjning men vill erinra, att åtgärden bör betraktas såsom ett provisorium. Anledning att ånyo ompröva frågan kan yppa sig vid en eventuell omreglering av penningbidragen till de värnpliktiga. I ärendet framförda önskemål om ändringar i utbildningstiden samt om sättet för utbetalning av premierna upp-tager jag icke nu till behandling.

Överbefälhavarens förslag i ämnet innebär, att premiehöjningen begränsas till vissa kategorier premieberättigade, nämligen till dem som genomgått underofficers- och officersutbildning samt sjökaptan eller likställd, som efter ansökan utbildats till reservofficer. Grunden för avgränsningen torde ha varit, att intresset för fortsatt utbildning bör stimuleras hos dem som ur ett större skikt utväljas eller eventuellt tvångsuttagas till dylik utbildning. Med denna utgångspunkt bör, såsom försvarskommittén föreslagit, jämväl de värnpliktiga vid flygvapnet, som utbildats till flygskyttar, flygförare eller bombfällare och navigatörer, principiellt erhålla högre premier. För sjövärnsskären

tillhörande värnpliktiga, som godkänts i fänrikskurs för kåren, har icke någon premiehöjning ifrågasatts. Jag finner heller icke anledning att i detta sammanhang föreslå någon höjning av nu utgående premier till dessa värnpliktiga. Från den angivna utgångspunkten synes icke heller någon premiehöjning böra nu ifrågasättas för den fortsatta utbildning som åligger värnpliktiga vid marinen, vilka avlagt examen vid navigationsskola.

Mot de av överbefälhavaren och försvarskommittén föreslagna beloppen vill jag icke framställa erinran. Beträffande övergången till de högre premierna ha olika förslag framförts. För egen del anser jag, att som huvudregel bör kunna gälla, att den högre premien skall utgå för premieberättigande utbildning eller tjänstgöring, som påbörjats efter tidpunkten för ikraftträdandet av de nya bestämmelserna om premier. Denna tidpunkt bör lämpligen vara den 1 januari 1947. Med hänsyn till den långa tjänstgöringstiden för de till officersutbildning uttagna eller antagna värnpliktiga och för de värnpliktiga som undergå utbildning till flygförare eller bombfällare och navigatörer, vill jag emellertid föreslå, att premierna för utbildning, efter genomgången underofficersutbildning, vid 1946—1947 års kadettskolor samt för den utbildning till flygförare eller bombfällare och navigatör, som pågår vid utgången av december 1946, bestämmas till 2 500 kronor. Den föreslagna huvudregeln medför, att i visst fall, nämligen beträffande underofficersutbildningen vid flygvapnet, premie kommer att utgå helt enligt de äldre bestämmelserna för utbildning, som pågår vid utgången av december 1946. Då motsvarande utbildning under i huvudsak samma tidsperiod vid de övriga försvarsgrenarna avslutats redan före nämnda tidpunkt, medför detta dock icke någon särställning för flygvapnets personal.

Jag föreslår således, att i 29 § 1 mom. a), b), d), e) och f) kungörelsen den 21 december 1945 (nr 881) om värnpliktsavlönning omförmälda premier till vissa värnpliktiga från och med den 1 januari 1947 utgå med respektive 1 000 kronor, 3 000 kronor, 600 kronor, 1 000 kronor och 3 000 kronor samt att premierna enligt b) och f) övergångsvis utgå med 2 500 kronor. Den årliga kostnadsökning som ett bifall till detta förslag innebär torde komma att uppgå till omkring 2 500 000 kronor. Det läser få ankomma på Kungl. Maj:t att — i anslutning till vad nu anförts — meddela erforderliga bestämmelser rörande premierna och rörande övergången till de nya grunderna.

Det av chefen för armén framlagda förslaget om rätt för värnpliktig, som undergått befälsutbildning, att efter utträdet ur värnpliktsåldern frivilligt kvarstå vid försvaret kan jag tillstyrka. Såsom av arméchefens skrivelse framgår beräknas tillgången på värnpliktigt befäl vid lokalförsvarsförbanden bli knapp, och det synes mig därför välbetänkt att så länge som möjligt utnyttja det befäl, som redan erhållit utbildning för ändamålet.

På sätt chefen för armén föreslagit torde de befälsutbildade värnpliktiga, som därtill äro villiga, böra genom personliga kontrakt bindas vid försvaret. Kontrakten böra avse skyldighet att under en bestämd tidsperiod stå till förfogande med samma förpliktelser som om vederbörande varit värnpliktiga, främst tjänstgöringsskyldighet under beredskap och krig. Det förutsättes, att endast sådan personal kommer i fråga, som lämpligen kan bibehålla tidigare innehavd krigsplacering eller kan omplaceras i annan krigsbefattning motsvarande vederbörandes utbildning och grad.

Vad chefen för armén föreslagit beträffande personalens ekonomiska förmåner i fredstid har icke givit mig anledning till erinran. Kostnaderna böra bestridas från de anslag, som bekosta motsvarande utgifter för värnpliktiga. Även förmånerna under krigstjänstgöring böra överensstämma med de för värnpliktiga gällande.

Enligt myndigheternas förslag skulle i här avsett syfte införas ett tillägg till värnpliktslagen, enligt vilket den, vilken såsom värnpliktig utbildats till befäl, skulle äga att efter frivilligt åtagande kvarstå såsom värnpliktig efter utgången av värnpliktstiden, dock längst till och med det kalenderår under vilket han fyllde 60 år.

För egen del har jag ansett mig icke för närvarande böra tillstyrka ändring i värnpliktslagen. Det är här fråga om frivilliga avtal och något behov av särskilda lagbestämmelser därom synes icke föreligga. Detta utesluter givetvis icke, att i de bestämmelser, som kunna varda meddelade i ämnet, föreskrives, att vederbörande i vissa avseenden skola äga samma ställning som om de varit värnpliktiga.

Det är min avsikt att, därest riksdagen icke har något att erinra mot den föreslagna anordningen, som i vissa hänseenden föranleder kostnader för försvaret, föreslå Kungl. Maj:t att enligt i det föregående angivna grunder meddela erforderliga bestämmelser i ämnet. Jag utgår från att om så prövas lämpligt även förutvarande landstormsofficerare och personal av andra kategorier med likartad utbildning skola kunna anknytas till försvaret på sätt här förutsatts.

Enligt kungörelsen den 21 december 1945 (nr 881) om värnpliktsavlöning utgå premier med vissa bestämda belopp till i kungörelsen närmare angivna kategorier värnpliktiga, vilka åläggas eller frivilligt underkasta sig längre utbildningstid än övriga värnpliktiga. Dessa premier äro avsedda såsom compensation för de olägenheter — främst av ekonomisk art — som förorsakas av den förlängda värnpliktstjänstgöringen.

Utskottet.

Det har numera från skilda håll gjorts gällande, att premierna i fråga icke äro tillfyllest för att kompensera det ekonomiska avbräck de värnpliktiga måste räkna med. Förslag har därför framlagts om en höjning av premierna till vissa kategorier av nu premieberättigade värnpliktiga. Enligt utskottets mening hade det varit önskvärt, att den föreliggande frågan kommit under behandling i ett större sammanhang, åt vilken uppfattning utskottet även givit uttryck i sitt tidigare under årets riksdag gjorda uttalande över i samma ämne väckta motioner. Då emellertid omedelbara åtgärder i ämnet nu ansetts böra vidtagas och bärande skäl härför synas hava anförts, har utskottet funnit sig böra tillstyrka att förhöjning av premierna kommer till stånd. Vad departementschefen i sådant avseende föreslagit synes i princip kunna godtagas. Åtgärden i fråga torde dock få betraktas som ett provisorium i avvaktan på resultatet av 1945 års försvarskommittés arbete.

Enligt departementschefens förslag skulle som huvudregel gälla, att den högre premien skulle utgå för premieberättigande utbildning eller tjänstgöring, som påbörjats efter den 1 januari 1947. Då i princip retroaktiv tillämpning av de nya bestämmelserna icke lämpligen bör ifrågakomma, anser utskottet sig böra tillstyrka förslaget jämväl i denna del. Härav följer, att utskottet icke kan biträda de i motionerna I: 379 och II: 573 framställda yrkandena.

Med hänsyn till den långa tjänstgöringstiden för de till officersutbildning uttagna eller antagna värnpliktiga och för de värnpliktiga, som undergå utbildning till flygförare eller bombfällare och navigatörer, synes utskottet en viss övergångsanordning befogad. Utskottet har därför icke något att

erinra mot att på sätt departementschefen föreslagit premierna för utbildning, efter genomgången underofficersutbildning, vid 1946—1947 års kadett-skolor samt för den utbildning till flygförare eller bombfällare och navigatör, som pågår vid utgången av december 1946, bestämmas till 2 500 kronor.

Med tillämpning av den ovan angivna huvudregeln skulle värnpliktiga i 1946—1947 års underofficerskurs vid flygvapnet uteslutas från rätten till högre premier. Då ifrågavarande kurs påbörjades den 9 september 1946 och avslutas den 7 mars 1947 och således till en betydande del kommer att pågå efter den 1 januari 1947 synes icke oberättigat, att jämväl dessa värnpliktiga bliva delaktiga av de nya förmånerna. En höjning av premierna i detta fall torde dessutom stå i nära överensstämmelse med innebörden av det föreliggande förslaget. Utskottet vill framhålla, att, enligt vad utskottet under hand inhämtat, antalet värnpliktiga, varom här är fråga, uppgår till 17 samt att ett utsträckande av förslaget att omfatta jämväl dessa värnpliktiga icke kommer att medföra några konsekvenser beträffande övriga värnpliktskategorier. Med hänsyn till det anförda vill utskottet föreslå, att bestämmelserna om utbetalning av de högre premierna utformas så, att de tillkomma även värnpliktiga, som med godkännande vitsord genomgått 1946—1947 års underofficerskurs vid flygvapnet. I överensstämmelse med de grunder, som föreslagits skola tillämpas vid avvägningen av ovannämnda övergångsvis utgående premier, synas premierna i nu angivna fall böra bestämmas till 1 000 kronor.

I den föreliggande propositionen har även till behandling upptagits frågan om utnyttjande i försvarets tjänst av befälsutbildade värnpliktiga jämväl efter utträdet ur värnpliktsåldern. Såsom i propositionen framhållits försvinner den stora huvuddelen av det värnpliktiga befälet helt ur försvarsorganisationen vid värnpliktstidens utgång och kunna därefter militärt utnyttjas endast inom hemvärnet och såsom krigsfrivilliga vid mobilisering. Chefen för armén har därför gjort framställning om rätt för värnpliktiga, som undergått befälsutbildning, att efter utträdet ur värnpliktsåldern frivilligt kvarstå vid försvaret. Då en dylik anordning otvivelaktigt skulle ur krigsorganisatorisk synpunkt vara förenad med bestämda fördelar, vill utskottet i likhet med departementschefen tillstyrka förslaget i fråga. Beträffande formerna för personalens anknytning till försvaret har utskottet icke någon erinran att framställa mot vad härutinnan föreslagits. Detsamma gäller även i fråga om personalens ekonomiska förmåner i fredstid.

Under återopande av det anförda hemställer utskottet,

att riksdagen må med avslag å motionerna I: 379 och II: 573 medgiva förhöjning, enligt av departementschefen i statsrådsprotokollet över försvarsärenden för den 4 oktober 1946 samt av utskottet ovan förordade grunder, av till vissa värnpliktiga utgående premier.

Stockholm den 26 november 1946.

På statsutskottets vägnar:

ALGOT TÖRNKVIST.

Närvarande: se under utlåtandet nr 284.
